

BUDUĆNOST EUROPE? PITAJMO MLADE!

Urednica:
Vanja Mladineo

Konferencija
o **budućnosti**
Europe

Centar
za
demokraciju
i pravo
Miko Tripalo

BUDUĆNOST EUROPE? PITAJMO MLADE!

„Ovaj je dokument izrađen uz financijsku podršku Ministarstva vanjskih i europskih poslova. Sadržaj ovog dokumenta u isključivoj je odgovornosti Centra za demokraciju i pravo Miko Tripalo i ni pod kojim se uvjetima ne može smatrati kao odraz stajališta Ministarstva.“

Nakladnik

CENTAR ZA DEMOKRACIJU I PRAVO MIKO TRIPALO

Za nakladnika

TVRTKO JAKOVINA

Urednik nakladničke djelatnosti

SLAVEN RAVLIĆ

Lektura i korektura

VESNA RADAKOVIĆ-VINCHIERUTTI

Rješenje korica

LUCIJA ŽUTI

BUDUĆNOST EUROPE? PITAJMO MLADE!

Urednica:
Vanja Mladineo

Konferencija
o **budućnosti**
Europe

Centar
za
demokraciju
i pravo
Miko Tripalo

Zagreb, 2021.

BUDUĆNOST EUROPE? PITAJMO MLADE!

PROJEKTNI IZVJEŠTAJ

Sadržaj

Uvod	2
O projektu	3
Anketni upitnik	4
Okolišne teme	5
Gospodarske teme	6
Vrijednosne teme.....	7
Projektne radionice	9
Radionica o europskim vrijednostima i demokraciji	10
Radionica o zaštiti prirode i borbi protiv klimatskih promjena.....	12
Radionica o gospodarstvu i socijalnoj pravdi	14
Zaključci i preporuke	16
Dodaci	18
Dodatak 1: Anketni upitnik	18
Dodatak 2: Biografije članova projektnog tima	27

Ovaj dokument objavljen je uz potporu

Uvod

Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo već se dugi niz godina bavi pitanjima društvenog i političkog angažmana mladih u Republici Hrvatskoj, evolucije temeljnih europskih vrijednosti od ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju te poznavanja i povjerenja mladih u europske institucije. Neki od tih prošlih projekata temelj su analiza i zaključaka do kojih smo došli u Centru Miko Tripalo, a koji su bili ključni u dizajniranju i formuliranju projekta *Budućnost Europe? Pitajmo mlade!*.

Prvi od njih je projekt *Demokratski potencijali mladih u Hrvatskoj* u sklopu kojega je Centar Miko Tripalo 2015. godine proveo istraživanje i objavio knjigu. Cilj je bio analizirati društveni angažman mladih kao jednog od jamaca opstojnosti razvoja i demokratskog poretka, imajući u vidu da često upravo mladi najprije mogu detektirati nove trendove koji u pravilu upućuju na smjer općih promjena u društvu.

Drugi takav projekt bio je Erasmus + Jean Monnet projekt *Europske vrijednosti u novoj državi članici: Hrvatska u prvih pet godina članstva u EU*. Cilj projekta bio je potaknuti dijalog u javnosti o evoluciji europskih vrijednosti u RH (slobode, vladavine prava, jednakosti, solidarnosti) te preispitati utjecaj tih vrijednosti na neke pojave i segmente hrvatskog društva. Projekt je povećao razinu razumijevanja i svijesti o utjecaju hrvatskog članstva u EU na očuvanje i promicanje temeljnih europskih vrijednosti, a rezultirao je jedinim sustavnim istraživanjem europskih vrijednosti od ulaska RH u EU i pratećim publikacijama.

Treći projekt bio je *Odredište EU: budućnost mladih u RH*. Projekt je za cilj imao analizirati i adresirati izvore nedovoljnog znanja mladih o EU, o europskim institucijama i politikama te uloziti RH u EU kroz stručne analize, anketno istraživanje i dijalog s mladima. Uz to je ukazao na razloge političke pasivnosti mladih prema političkom sustavu, kako na nacionalnoj razini tako i na razini EU. Projekt je sufinanciralo Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, a rezultati projekta predstavljeni su Ministarstvu te na zajedničkoj sjednici saborskih Odbora za europske poslove i Odbora za obitelj mlade i sport.

Iz tih smo provedenih projekata uvidjeli postojanje istraživačke, ali i zagovaračke praznine oko pitanja odnosa mladih i Europske unije. Uvidjeli smo da mladi nemaju dovoljno znanja o europskoj integraciji, da ne poznaju europske institucije i politike, te da im nije jasan odnos Republike Hrvatske kao članice i Europske unije u cjelini. Slabo su im poznata i njihova prava kao europskih građana. Taj smo problem povezali s nedovoljnom informiranosti mladih, koja prati opću neinformiranost šire javnosti o Europskoj uniji, njezinim institucijama i politikama. Mladi u velikoj mjeri ne sudjeluju u političkim aktivnostima, često jer imaju osjećaj da ih se rijetko pita za mišljenje (a i kad ih se pita onda procjenjuju da je to zato bi se zadovoljila forma). Prošli projekti su pokazali da mladi imaju volju i spremni su sudjelovati ako im se pruži prilika za većim društvenim i političkim angažmanom te žele biti angažirani, pitani i slušani o pitanjima budućnosti RH i EU.

Temeljem gore navedenih nalaza i analiza stručnjaci Centra Miko Tripalo zaključili su da u trenutku kada se Europske unija sve više otvara prema svojim građanima te kada putem Konferencije o budućnosti Europe nastoji doprijeti do i čuti mišljenje što većeg broja svojih građana, postoji opasnost da mladi građani EU, pogotovo mladi u RH, u tim procesima ostanu po strani. Projekt *Budućnost Europe? Pitajmo mlade!* bavi se upravo tom identificiranom potrebom uključivanja mladih u promišljanje i dijalog o budućnosti EU.

O projektu

Projekt *Budućnost Europe? Pitajmo mlade!* proveden je u drugoj polovici 2021. godine, a sufinanciralo ga je i podržalo Ministarstvo vanjskih i europskih poslova. Cilj projekta je bilo doprinijeti razumijevanju problema neuključivanja mladih u rasprave o EU temama, potaknuti dijalog među mladima o europskim temama te zagovarati veću uključenosti mladih u odlučivanje na EU razini.

Prvi dio projekta fokusirao se na istraživanje i analiziranje razloga zbog kojih se mladi ne uključuju aktivnije u razgovore i promišljanja o europskim temama. Članovi projektnog tima su kroz upitnike i dijalog s mladima nastojali odgovoriti na tri pitanja: koja je razina razumijevanja među mladima europskih procesa i institucija koji se njih tiču, kako mladi vide budućnost EU te gdje i kako vide svoju ulogu u izgradnji europske budućnosti.

Druga faza projekta je kroz radionice s mladima u tri različita grada u RH (Pula, Vukovar, Zagreb) otvorila raspravu s mladima o nekima od tema kojima se bavi Konferencija o budućnosti Europe (okoliš i klimatske promjene, gospodarstvo i socijalna pravda te EU vrijednosti i demokracija). Te su radionice potaknule mlade na promišljanje kako tih tema tako i budućnosti EU. Njihovi doprinosi raspravi o tim temama sintetizirani su i nalaze se u ovom izvještaju. Kroz ove radionice projekt je potaknuo mlade da se aktivnije uključe u dijalog o njihovoj budućnosti i budućnost EU.

U trećoj i konačnoj fazi projekta, projektni tim je objedinio rezultate istraživanja te razmišljanja i prijedloge koje su u sklopu projektnih aktivnosti iznijeli mladi. Temeljem navedenog, formirani su prijedlozi usmjereni ka poboljšanju informiranja mladih o EU i o načinima na koje se mladi mogu aktivnije uključivanje u procese donošenja odluka na razini EU.

U sklopu projekta provedene su sljedeće aktivnosti:

- Dizajn istraživanja i upitnika za mlade o tome kako oni vide pojedine teme kojima se EU bavi u kontekstu Konferencije o budućnosti Europe te njihovu budućnost u Europi;
- Radionice s mladima u tri hrvatska grada o tri teme: okoliš i klimatske promjene, gospodarstvo i socijalna pravda te EU vrijednosti i demokracija;
- Izrada web stranice projekta te prateći sadržaji na društvenim mrežama i komunikacijske aktivnosti;
- Prezentacija rezultata projekta (istraživanja i radionica o stavovima mladih) te prateća panel rasprava na temu EU i budućnosti Europe;
- Izrada konačnog projektnog izvještaja i pratećeg dokumenta s *policy* preporukama.

Ključna ideja projekta bila je pridonijeti sudjelovanju građana, pogotovo mladih, u Konferenciji o budućnosti Europe putem aktivnosti koje su sudionike potaknuli na promišljanje i raspravu o zadanim temama koje su ponuđene u kontekstu konferencije (klimatske promjene i okoliš, gospodarstvo i socijalna pravda te EU vrijednosti i vladavina prava). Članovi projektnog tima su komentare, primjedbe i mišljenja mladih formulirali u jedan dokument (projektni izvještaj) koji je poslužio kao, s jedne strane, uvid u razmišljanja mladih o tim temama, a s druge, kao skup prijedloga koje će relevantni donositelji odluka i svi oni koji se bave tim temama moći koristiti kako bi potaknuli veći angažman mladih o EU temama.

Anketni upitnik

Na anketni upitnik koji je sastavio projektni tim i koji se koristio u istraživanju odgovorilo je 370 mladih. Upitnik se sastojao od 29 pitanja grupiranih u pet grupa: opće informacije o ispitanicima (četiri pitanja), četiri općenita pitanja o Konferenciji o budućnosti Europe, te po sedam pitanja o svakoj od odabranih tema (zaštita okoliša i klimatske promjene, gospodarstva i socijalne pravde te europske vrijednosti i demokracija). Od ukupnog broja ispitanika, gotovo tri četvrtine (73%) su mladi od 18 do 24 godine, više od dvije trećine (69%) su žene i djevojke, dok je geografska distribucija ispitanika relativno ravnomjerno raspoređena (primjerice, 39% ispitanika je iz četiri najveća hrvatska grada, 14% iz malih mjesta ispod 2000 stanovnika). Tri četvrtine ispitanika su studenti (78%).

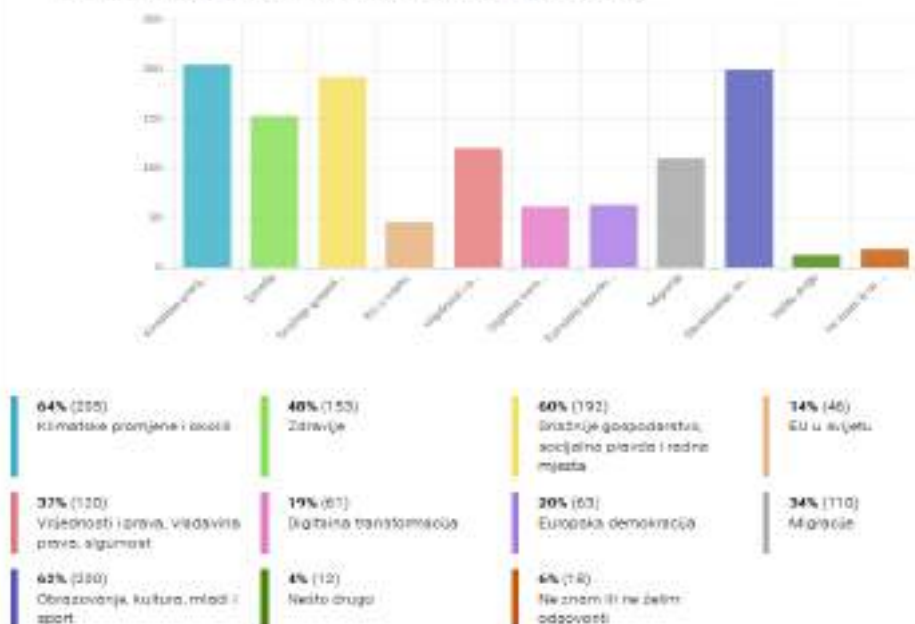
Rezultati upitnika su pokazali da je razina znanja i poznavanje Konferencije o budućnosti Europe među ispitanicima prilično niska. Naime, gotovo 7 od 10 ispitanika nije čulo za Konferenciju o budućnosti Europe, dok gotovo 9 od 10 ispitanika (86%) ne zna na koji se način mogu uključiti u rasprave u sklopu Konferencije. Kad su upitani koje od tema kojima se bavi Konferencija o budućnosti Europe su prema njihovom sudu najvažnije ispitanici navode sljedeće teme:

1. klimatske promjene i okoliš (64%),
2. obrazovanje, kultura, mladi i sport (62%)
3. snažnije gospodarstvo, socijalna pravda i radna mjesta (60%).

Sve druge teme osim zdravlja (48%) najvažnijim je ocijenilo manje od 40% ispitanika.

Na pitanje „Smatrate li da će zaključci Konferencije o budućnosti Europe imati značajan utjecaj na vaš život?“ 40% ispitanika kaže ne zna, do skoro trećina (32%) misli da će zaključci Konferencije imati značajan utjecaj na njihov život. Dakle, iako ne znaju puno o Konferenciji i mehanizmima njezinog funkcioniranja, ispitanici ne otklanjaju mogućnost da će ipak od njenih zaključaka biti neki efekt.

6 Koja od sljedećih tema kojima se bavi Konferencija o budućnosti Europe vam se čine najvažnije? (Moguće je odabrati više od jednog odgovora)

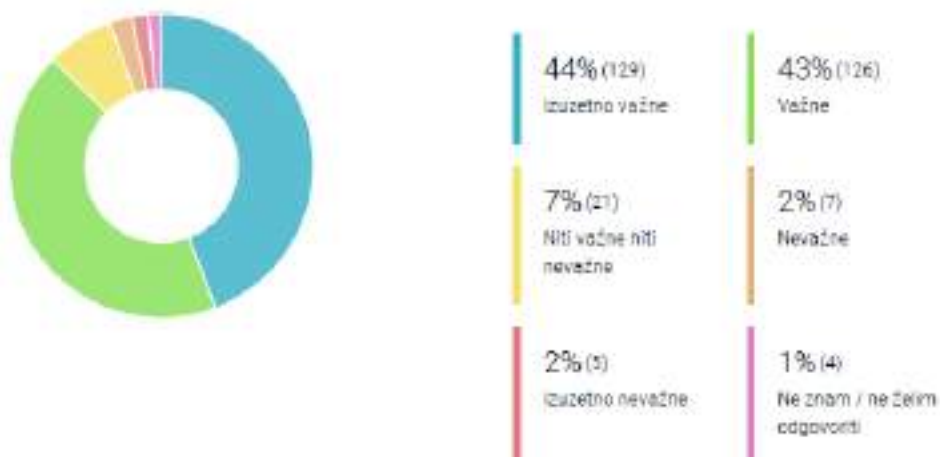

Okolišne teme

Sljedeći blok pitanja, propitivao je stavove mladih o temama vezanim uz zaštitu okoliša i borbu protiv klimatskih promjena. Gotovo polovica ispitanika (49%) ocjenjuje svoje znanje o europskim institucijama nadležnima za okolišne politike kao loše ili jako loše dok tek 2 od 10 ispitanika misli da je njihovo znanje dobro ili jako dobro. Ispitanici su procijenili da velika većina informacija o okolišnim temama do njih dolazi primarno iz dva izvora: društvenih medija i interneta (45%) te medija (39%), dok su obrazovne institucije nedovoljno značajan izvor informacija (7%), a državne i europske institucije (3%) gotovo zanemariv. Kada su bili upitani iz kojih bi izvora željeli dobivati informacije, uz iste ponuđene odgovore, ispitanici su puno veću važnost dali obrazovnim (26%) te državnim i europskim institucijama (10% i 5%).

Na pitanje jesu li okolišne teme važne za budućnost Europe 90% ispitanika reklo je da su važne ili izuzetno važne, dok je 87% reklo da su te teme važne ili jako važne za njihovu osobnu budućnost. Samo jedna četvrtina ispitanika reklo je da poznaje mehanizme pomoću kojih se mogu uključiti u procese donošenja odluka o okolišnim temama. Konačno, više od polovice ispitanika (59%) smatra da je utjecaj mladih na proces donošenja okolišnih politika nikakav, gotovo nikakav ili mali.

13 U kojoj su mjeri politike EU za zaštitu okoliša i borbu protiv klimatskih promjena važne za vaš budući život?

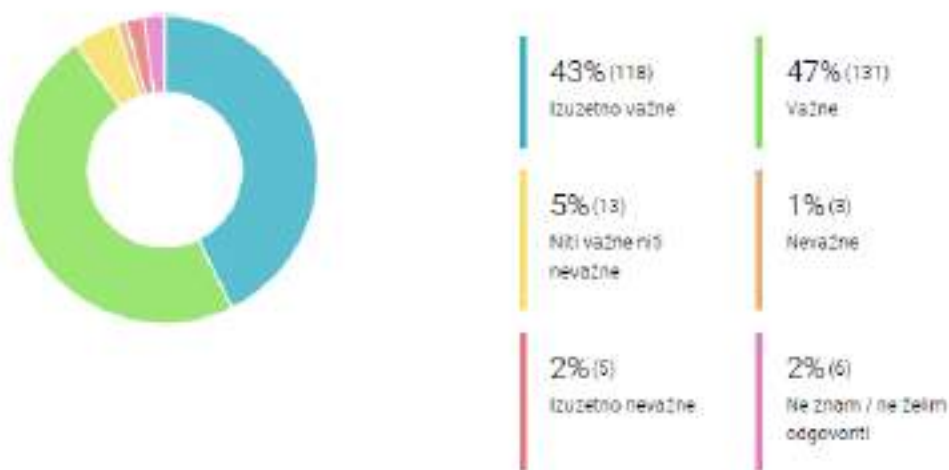
Dakle, mladi prepoznaju okolišne teme kao izuzetno važne za njihovu i za budućnost EU i za pretpostaviti je da bi se barem dio njih vrlo rado uključio o rasprave o budućnosti Europe koje se tiču okolišnih tema. S druge strane, ne znaju kako i većina ih nema osjećaj da njihov input i uključivanje u diskusiju o time temama može imati neki zamjetan utjecaj.

Gospodarske teme

Drugi tematski blok pitanja, propitivao je stavove mladih o temama vezanim uz gospodarstvo i socijalnu pravdu. Nešto manje od polovice ispitanika (46%) ocjenjuje svoje znanje o europskim institucijama zaduženim za gospodarske politike kao loše ili jako loše, dok oko pola ispitanika (51%) misli da je njihovo znanje zadovoljavajuće, dobro ili jako dobro. Slično kao i kod okolišnih tema, ispitanici su ocijenili da velika većina informacija o gospodarskim temama do njih dolazi primarno iz dva izvora: društvenih medija i interneta (33%) te medija (45%). Iz obrazovnih institucija (9%) te državnih i europskih (5%) do mladih informacije o tim temama dolaze rijetko. Kada su bili upitani iz kojih bi izvora željeli dobivati informacije, uz iste ponuđene odgovore, ispitanici su veću usporednu važnost dali obrazovnim (24%), a pogotovo državnim i europskim institucijama (12% i 7%).

Na pitanje jesu li gospodarske teme važne za budućnost Europe 90% ispitanika reklo je da su važne ili izuzetno važne, dok je 84% reklo da su te teme važne ili jako važne za njihovu osobnu budućnost. Manje od 2 od 10 ispitanika (17%) poznaje mehanizme pomoću kojih se mogu uključiti u procese donošenja odluka o gospodarskim temama. Konačno, gotovo dvije trećine ispitanika (63%) smatra da je utjecaj mladih na proces donošenja gospodarskih politika i politika vezanih uz socijalnu pravdu nikakav, gotovo nikakav ili mali.

19 Po vašem mišljenju, u kojoj su mjeri politike EU vezane uz gospodarstvo i socijalnu pravdu važne za budućnost EU?

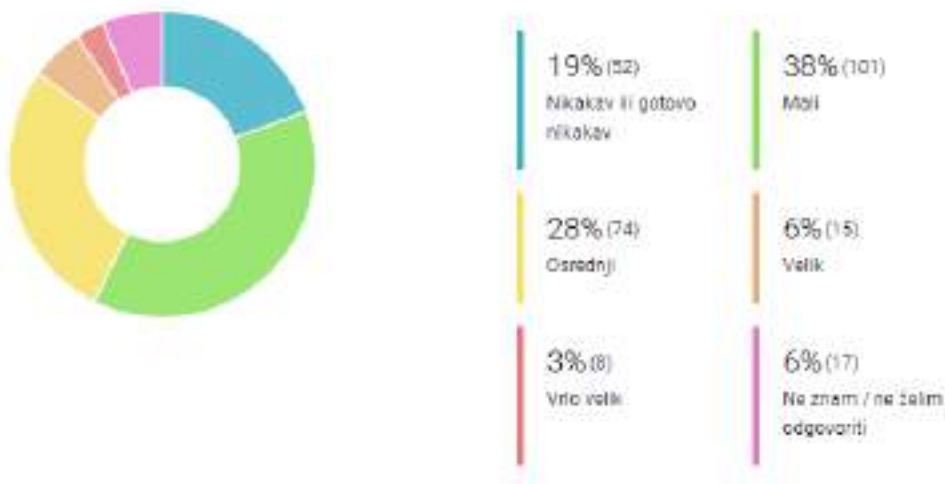
Mladi prepoznaju gospodarske teme kao izuzetno važne za budućnost EU i u nešto manjem postotku za njihovu budućnost. Slično kao i kod okolišnih tema moguće je pretpostaviti da bi se barem dio njih vrlo rado uključio u rasprave o budućnosti Europe koje se tiču gospodarskih tema. S druge strane, još veći broj ispitanika nego kod okolišnih tema ne zna kako se uključiti u procese donošenja odluka o gospodarskim temama. Isto tako, veći broj nego kod okolišnih tema nema osjećaj da njihov input i uključivanje u diskusiju o gospodarskim temama može nešto promijeniti.

Vrijednosne teme

Treći tematski blok pitanja propitivao je stavove mladih o temama vezanim uz temeljne europske vrijednosti i demokraciju. Četrdeset posto ispitanika ocjenjuje svoje znanje o europskim institucijama koje se bave vrijednostima i demokracijom kao loše ili jako loše, dok čak više od polovice ispitanika (55%) misli da je njihovo znanje zadovoljavajuće, dobro ili jako dobro, što je značajno više od poznavanja institucija zaduženih za okolišne teme i malo više od poznavanja institucija nadležnih za gospodarska pitanja. Slično kao kod okolišnih i gospodarskih tema, ispitanici su ocijenili da velika većina informacija o vrijednosnim temama do njih dolazi primarno iz dva izvora: društvenih medija i interneta (29%) te medija (39%). Iz obrazovnih (14%), a posebno državnih i europskih institucija (4%) do mladih informacije o tim temama dolaze puno rjeđe. Kada su bili upitani iz kojih bi izvora željeli dobivati informacije, uz iste ponuđene odgovore, ispitanici su veću važnost dali obrazovnim (24%), a pogotovo državnim i europskim institucijama (10% i 6%), kao potencijalnim izvorima informacija.

Na pitanje jesu li vrijednosne teme važne za budućnost Europe, 85% ispitanika reklo je da su važne ili izuzetno važne, dok je 76% reklo da su te teme važne ili jako važne za njihovu osobnu budućnost, što su nešto manji postotci nego kod okolišnih i gospodarskih teme pogotovo u pogledu njihove važnosti za osobnu budućnost. Oko 2 od 10 ispitanika (19%) poznaje mehanizme pomoću kojih se mogu uključiti u procese donošenja odluka o vrijednosnim temama. Konačno, više od polovice ispitanika (57%) smatra da je utjecaj mladih na proces donošenja politika vezanih uz temeljne europske vrijednosti i demokraciju nikakav, gotovo nikakav ili mali.

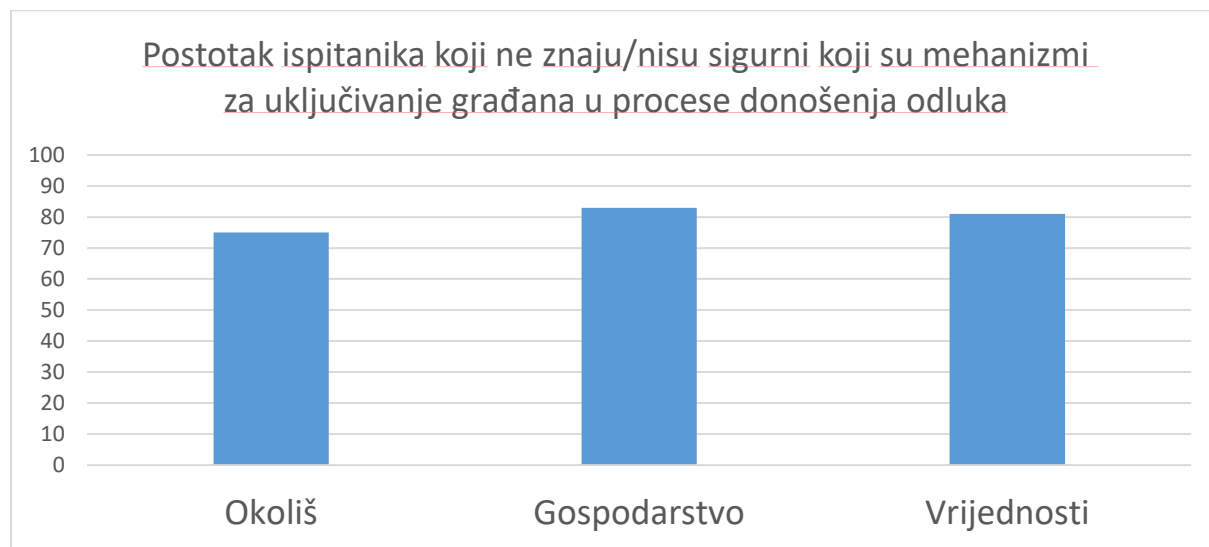
29 Po vašem mišljenju, koliki je utjecaj mladih na procese donošenja odluka i javnih politika usmjerenih prema očuvanju europskih vrijednosti i demokracije na razini EU?

Sudeći po njihovim odgovorima, mladi prepoznaju vrijednosne teme kao važne za budućnost EU, a u nešto manjoj mjeri za njihovu budućnost. Ispitanici vrijednosne teme ocjenjuju kao nešto manje važne nego okolišne i gospodarske pogotovo za njihovu osobnu budućnost. S druge strane, vrlo mali broj ispitanika (slično kao kod gospodarskih tema) zna kako se uključiti u procese donošenja odluka o vrijednosnim temama. Isto tako, sličan broj ispitanika kao kod okolišnih tema (i nešto manje nego kod gospodarskih) nema osjećaj da njihov input i uključivanje u diskusiju o vrijednosnim temama može nešto promijeniti. Moguće je međutim temeljem ocjena važnosti sve tri teme, pretpostaviti da bi se barem dio ispitanika

spremnio uključio o rasprave o budućnosti Europe koje se tiču tema temeljnih europskih vrijednosti i demokracije.

Temeljem analize odgovora ispitanika na anketni upitnik moguće je donijeti nekoliko općenitih zaključaka. Mladi dobivaju informacije o sve tri teme prvenstveno putem tradicionalnih medija te interneta i društvenih mreža, ali sustavno izražavaju želju za značajnijom ulogom pogotovo obrazovnih, ali i državnih i europskih institucija u pružanju informacije mladima o te tri teme.

Velika većina (između 7 i 8 od 10 ispitanika) ne poznaje ili nije sigurno koji su mehanizmi za uključivanje građana u procese donošenja odluka i politika o zadanim temama. Više od polovice ispitanika smatra da mladi nemaju nikakav, gotovo nikakav ili mali utjecaj procese donošenja odluka i javnih politika usmjerenih trima temama. S druge strane, također velika većina ispitanika (9 ili 7 od 10 ovisno o temi) ocjenjuje okolišne, gospodarske i vrijednosne teme kao važne za budućnost EU i za njihovu budućnost.

Projektne radionice

Kao dio projekta *Budućnost Europe? Pitajmo mlade!*, održane su tri projektne radionice o tri teme koje su ponuđene u kontekstu Konferencije o budućnosti Europe: borba protiv klimatskih promjena i zaštita okoliša, gospodarstvo i socijalna pravda te temeljne europske vrijednosti i demokracija. Radionice su održane u tri različita grada u RH: Vukovaru, Puli i Zagrebu, a bile su namijenjene mladima, konkretno studentima i učenicima.

Radionica u Vukovaru održana je na temu gospodarstva, socijalne pravednosti i poduzetništva u EU, a organizirana je u suradnji s Gimnazijom Vukovar, Europskim domom Vukovar te Europe Direct Stuttgart. U radionici je uživo sudjelovalo 18 učenika Gimnazije Vukovar, a preko Zooma se uključilo pet mladih iz Njemačke. Tema druge radionice koja je održana u Puli bila je borba protiv klimatskih promjena i zaštita okoliša, a organizirana je u suradnji s Fakultetom ekonomije i turizma dr. Mijo Mirković Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli. Na radionici je sudjelovalo 18 studenata. Treća radionica na temu temeljnih europskih vrijednosti i demokracije inicijalno je trebala biti održana u Varaždinu u suradnji s Fakultetom organizacije i informatike u Varaždinu, međutim odlukom Fakulteta nastava je u studenom prešla online. Radionica je stoga prebačena u Zagreb te je održana uživo u suradnji s Pravnim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu. Na radionici je sudjelovalo 25 studenta. Na sve tri radionice sudjelovalo je ukupno 66 mladih.

Kroz tri održane radionice s mladima otvorene su tri teme kojima se bavi Konferencija o budućnosti Europe (okoliš i klimatske promjene, gospodarstvo i socijalna pravda te EU vrijednosti i demokracija). Format radionica sastojao se od inicijalnog kratkog uvoda u temu svakog od tri projektna stručnjaka za svaku od tema, nakon koje je slijedila vođena rasprava među mladim sudionicima (prema zadanim pitanjima). Članovi projektnog tima poticali su sudionike na promišljanje i dijalog o zadanim temama te su ih na početku usmjerili da pokušaju dati što konkretniji doprinos raspravi o tim temama.

U trenutku kada Europske unija nastoji putem Konferencije o budućnosti Europe čuti mišljenje što većeg broja svojih građana, ključno je da mladi iz RH u tim procesima ne budu izostavljeni. Cilj ovih radionica je bio upravo potaknuti mlade da se aktivnije uključe u promišljanje i razgovore o ključnim temama za budućnost EU, njihovu vlastitu budućnost i ulogu RH u budućnosti Europe. Ideja projektnog tima bila je i kroz radionice osvijestiti mlade o važnosti i mogućnostima uključivanja građana u procese donošenja odluka na europskoj razini.

Radionica o europskim vrijednostima i demokraciji

Dario Čepo, Pravni fakultet u Zagrebu i Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo

U sklopu projekta *Budućnost Europe? Pitajmo mlade!*, koji je, uz financijsku potporu Ministarstva vanjskih i europskih poslova, u 2021. godini proveo Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo, održana je radionica na temu „Unija vrijednosti, budućnost EU i položaj Hrvatske“, koju je vodio izv. prof. dr. sc. Dario Čepo, s Katedre za sociologiju, Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Ideja radionice bila je upoznati mlade sudionice i sudionike s pojmom vrijednosti, razjasniti im primjere temeljnih vrijednosti na kojima se temelji Europska unija i europski integracijski proces te im omogućiti da, kroz facilitirano vođenje i grupni razgovor, sami dođu do prijedloga poželjnih i nepoželjnih vrijednosti u hrvatskom društvu (kao dijelu europskog društva), kao i u postkonferencijskoj Europskoj uniji.

Na radionici u Zagrebu, na kojoj je sudjelovalo oko 25 mladih između 18 i 20 godina, nakon uvodnog izlaganja predavača, fokus je stavljen na grupni rad kroz koji su mladi trebali odgovoriti na dva pitanja. Potom je cijela grupa, uzevši u obzir uvodno predavanje, prethodna znanja o vrijednostima, idealima i osnovnim političkim pojmovima, poput interesa ili moći, raspravila najbolje ideje za Europu (odnosno Europsku uniju) u kakvoj žele živjeti 2030. godine.

Prvo je pitanje, koje je bilo poticaj za raspravu među mladima, bilo dvostruko, odnosno zanimalo nas je da mladi među sobom rasprave sljedeće: u kakvom tipu društva bi željeli živjeti, a u kakvom tipu društva sigurno nikad ne bi htjeli živjeti? Pitanja su povezana s idejom valoriziranja specifičnih vrijednosti koje su važne za mlade, odnosno koje su odbojne mladima u ovom trenutku. Sudionice i sudionici su bili podijeljeni u šest grupa sa po pet ljudi u svakoj grupi. Trudili smo se održati rodnu ravnotežu, koliko je to bilo moguće, vodeći računa da u svakoj grupi bude barem jedna osoba podzastupljenog roda, prepustivši ipak da se grupe prirodno formiraju slučajnim rasporedom.

Prva je dio radionice uvelike potaknuo mlade, koji su iznosili čitav niz ideja. Neke od njih bile su vrlo općenite – poput, primjerice, inzistiranja na važnosti slobode kao vrijednosti – dok su druge bile sasvim specifične – primjerice, odbacivanje cenzure, ako alata moći. Iako neke od ideja koje su iznijeli, ne spadaju, ako gledamo strogo definiciju, u koncept vrijednosti, sasvim sigurno odgovaraju na pitanja o tome kakvo društvo žele, odnosno kakvo ne žele. Sve su se grupe, iako su radile zasebno kroz polusatnu intergrupnu raspravu i dogovaranje, složile o tome da žele dvije vrijednosti u društvu budućnosti – jednakost i slobodu. To su jedine dvije vrijednosti koje su se pojavile na prezentacijskim plakatima svih grupa. Složili su se, kad smo u raspravi pokušali dokučiti zbog čega su se upravo te vrijednosti našle kao relevantne za sve grupe, da je riječ o svojevrsnim fundamentalnim vrijednostima.

Slika 1. Radionica u Zagrebu

Riječ je o onim vrijednostima koje leže u temeljima funkcioniranja suvremenih demokratskih, progresivnih društava, ali i o metavrijednostima, odnosno vrijednostima koje su neophodne da bi neke druge vrijednosti mogle nastati i opstati. Od ostalih pozitivnih vrijednosti, grupe su, s različitim razinama intenziteta, isticale važnost: pravednosti, solidarnosti, tolerancije, mira, sigurnosti i demokracije. Od vrijednosti koje ne žele vidjeti u svojem društvu najznačajnije su se isticale vrijednosti: rasizma, mizoginije, rata i nasilja.

Drugi dio radionice pokušao je odgovoriti na pitanje o tome kakvu Europsku uniju žele za deset godina, odnosno kakva bi Europska unija trebala biti 2030. godine. Kao što je i očekivano, grupe su ovdje s jedne strane imale težak posao identificiranja što Europska unija uopće radi, odnosno što je od javnih politika u njezinim rukama, ali s druge strane, i neovisno o tome, imali su vrlo jasne ideje što bi zadaća Europske unije trebala biti kako bi njihovi životi bili bolji nego što je bila kvaliteta života njihovih roditelja. Kao i u ranijem istraživanju Centra za demokraciju i pravo Miko Tripalo *Odredište EU: budućnost mladih u Hrvatskoj*, značajan dio fokusa mladih bio je na osiguranju ekonomski sigurnije i bogatije budućnosti.

S obzirom na to, gledanje na budućnost Europske unije bilo je instrumentalno – što EU može napraviti da bih ja, moja obitelj i moja zajednica bolje živjeli. Ne čudi stoga da je većina grupa ponudila ideje poput: više radnih mjesta, stipendiranje studenata, veći poticaju poljoprivredi, veće mirovine. Također, zamjetan je fokus na infrastrukturna pitanja, koja su mladi prepoznali kao fundamentalna za opstanak i ostanak ljudi u njihovim krajevima. Tako su predlagali da EU 2030. treba biti fokusirana na: poticanje izgradnje vrtića, podzemnih željeznica i drugih oblika javnog prijevoza, skloništa za beskućnike i poboljšanja međunarodnih putovanja. No, važno je napomenuti, kako su sve grupe koje su u ovoj radionici sudjelovale, prepoznale i ključne probleme današnjice – klimatske promjene, migracije i internacionalne sukobe - te su, s obzirom na to, isticali važnost značajnijeg uključivanja Europske unije u postavljanje standarda koji bi poboljšali svako od ovih pitanja.

U konačnici, radionica je bila uspješna, angažirala je zainteresirane mlade ljude oko pitanja važnih za njih i njihovu budućnost, dala im nova znanja i alate kako ih koristiti, te im je omogućila aktivno participiranje u procesu javnog raspravljanja o budućnosti političkog sustava kojega su dio. Važno je ovakve aktivnosti nastaviti, kako bi mladi osjetili da su aktivni sudionici procesa donošenja odluka te kako bi uvidjeli da je demokratsko deliberiranje jedini način rješavanja problema u kompleksnim političkim sustavima današnjice.

Radionica o zaštiti prirode i borbi protiv klimatskih promjena

Marko Pećarević, WWF Adria i Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo

Politika zaštite okoliša ima središnje mjesto u politikama Europske unije. Ovo je dodatno potvrđeno europskim zelenim planom, koji je Europska komisija pokrenula kao glavni pokretač svoje strategije gospodarskog rasta. Na radionici u Puli, koju je vodio Marko Pećarević, približili smo ovu tematiku zaštite okoliša studentima. Predstavljena su opća načela te osnovni okvir, kao podloga za razumijevanje. Nakon toga je kroz konkretne primjere prikazano na koje sve načine Europska Unija adresira okolišna pitanja, mnoga od kojih koja su neminovno vezana i uz ljudsko zdravlje.

Na temelju prezentiranog, studentima se postavilo pitanje „*Kako okolišne prijetnje utječu ili će utjecati na moj život (profesionalno i privatno)?*“. Studenti su prepoznali, bilo na načelnoj razini, bilo kroz konkretne primjere, sve glavne okolišne prijetnje.

Dok su vrlo jasno okolišne prijetnje povezali sa svojim privatnim životom (zagađenje zraka, nedostatak pitke vode, negativni učinak kemikalija na zdravlje), vrlo ih je mali dio uspjelo povezati okolišne na njihov profesionalni život. Neki su naveli teži pronalazak posla u budućnosti radi „okolišnih migranata“ – ljudi primoranih napustiti svoje domove radi problema uzrokovanih klimatskim promjenama. Tek nakon potaknute diskusije, okolišne prijetnje prepoznate su kao prijetnja turističkom sektoru.

Klimatske promjene su bile dominantna tema diskusije, te su se koristile kao oličenje okolišnih problema. To je očekivano, uzimajući u obzir prostor koji ta tema ima u medijima. S druge strane klimatske promjene su na žalost već duže vrijeme tema političkih diskusija, gdje se često osobne interpretacije i preferencije koriste kao validni protuargument znanstveno dokazanim činjenicama.

U okviru radionice većina je studenata bila angažirana i uključena u grupni rad i diskusije, no postojali su neki koji su negirali ikakav utjecaj okolišnih politika na njihov život. To se negiranje najviše zasnivalo na njihovom negiranju klimatskih promjena, jer „se o tome već desetljećima priča, a more se još nije diglo“. Skepsa određenog broja mladih se može objasniti i time što se regulatorna uloga koju RH i EU obavljaju na temu zaštite okoliša prepoznaje najviše u trenucima kada nešto ne funkcionira, dok u svakodnevnom životu prolazi ispod radara.

Studentima se nakon toga postavilo pitanje „*Što bi trebalo napraviti da bi se smanjile ili ublažile prijetnje okolišu?*“, te su ponuđene tri razine – osobna, republika Hrvatska, Europska Unija. Studenti su prepoznali aktivnosti koje mogu na osobnoj razini napraviti (npr. recikliranje, biranje ekološki prihvatljivih proizvoda, racionalno korištenje resursa, smanjenje kupovine novih proizvoda).

Slika 2. Radionica u Puli

No studenti su ispravno prepoznali da adresiranje okolišnih problema ne može ovisiti o dobroj volji pojedinca, te su skladno tome istaknuli regulatornu ulogu koja se očekuje i od države i od Europske Unije. Prema njima, ta se uloga može ostvariti na više načina – strožim kontrolama, subvencijama ili poticajima za okolišno prihvatljivu proizvodnju i energetske učinkovitost. Kao primjer su naveli činjenicu da iako im ne treba novi mobitel svake dvije godine, radi toga što mobitelu u nekom trenutku postaje nemoguće ažurirati *software*, primorani su na kupnju novoga. Jednako tako studenti su prepoznali ulogu koju i RH i EU imaju na polju edukacije građana, kao preduvjet za okolišno odgovorno ponašanje.

Kao zaključak radionice možemo reći da mladi prepoznaju važnost zaštite okoliša (a time i važnost uloge koju EU ima na tom području). Istovremeno nedostaje im znanja i konkretnih primjera koja bi im omogućila da taj interes i zabrinutost stave u kontekst svoje profesionalne budućnosti, te da se više angažiraju na time temama. Slijedom toga, ključna je edukacija mladih na temu okolišnih pitanja, te je važno da se u te teme uključe i obrazovne institucije. Jedino će se na taj način osigurati da mladi postanu dio rješenja, kao pojedinci, kao potrošači, te kao birači.

Radionica o gospodarstvu i socijalnoj pravdi

Mihaela Mikić, Ekonomski fakultet u Zagrebu i Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo

Problem nejednakosti u društvu jedan je od osnovnih problema koji se izučava u okviru ekonomskih znanosti. Iako sam problem ima izvor u ekonomiji, posljedice svoj utjecaj ostvaruju u svim sferama života. Jedan od izvora te nejednakosti je i pravo na ostvarivanje profita. Iako se ekonomski teoretičari slažu kako je profit osnovni razlog postojanja poduzeća i poduzetništva, često se vode rasprave o njegovoj opravdanosti, odnosno o moralnom aspektu ostvarivanja profita. Nije upitno treba li poduzetnik ostvariti profit, ali je upitno koliko on maksimalno može biti, odnosno treba li ga ograničiti ili su porezne politike dovoljne za osiguravanje načela društvene jednakosti.

Na radionici u Vukovaru, koju je vodila izv.prof.dr.sc. Mihaela Mikić, približili smo ovaj problem učenicima Gimnazije Vukovar. Njihovi stavovi bili su podijeljeni i otprilike jednak broj bio je za opciju neograničenog i opciju ograničenog profita. Ono što smo mogli uočiti tijekom radionice je kako se učenici u svom obrazovanju nisu susreli s ovim temama pa se njihovi stavovi temelje isključivo na informacijama koje dolaze iz okruženja. Budući kao najveći utjecaj ostvaruju mediji, uočava se snažan utjecaj američke kulture i „američkog sna“, pa se i njihovi stavovi temelje na istim vrijednostima. To je zanimljivo, ali istovremeno i zabrinjavajuće, jer su vrijednosti u hrvatskom društvu daleko bliže onim europskim, a ne američkim vrijednostima. Drugim riječima učenici nisu dovoljno upoznati s europskim gospodarskim i socijalnim sustavima, odnosno europskim primjerima, pa sukladno tome svoje stavove oblikuju temeljem američke kulture. Isto tako mogli smo primijetiti kako se navođenjem primjera i detaljnijim objašnjavanjem problematike njihovi stavovi isto tako mogu brzo promijeniti.

Slika 3. Radionica u Vukovaru

U okviru radionice u Vukovaru istražili smo i stavove učenika prema mjerama koje pojedinci i vlasnici poduzeća koji ostvaruju velike profite mogu učiniti kako bi smanjili nejednakosti u društvu. Rezultati su bili jako zanimljivi. Učenici razumiju kako pojedinci nemaju velika financijska sredstva kojima bi mogli mijenjati stvari, pa su se njihovi odgovori uključivali volontiranje, ali i protestiranje, odnosno stvaranje pritiska na donosioce politika kako bi oni osigurali donošenje pravih odluka. S druge strane vlasnici

poduzeća, odnosno bogataši, bi trebali vraćati dio svojih sredstava natrag društvu, ili kroz donacije ili kroz pokretanje i financiranje društveno korisnih projekata.

Na radionici u Vukovaru sudjelovali su i učenici iz Njemačke. Tu je bilo zanimljivo primijetiti kako su njihovi stavovi bili malo drugačiji i „zreliji“ od hrvatskih učenika. Na primjer, kod njih nije toliko bilo zastupljen utjecaj amerikanizacije. Razlog tome mogu biti razlike u obrazovnom sustavu, ali i drugačije okruženje, odnosno okruženje koje više poznaje svoje vrijednosti.

Kao zaključak provedene radionice možemo navesti kako ukoliko želimo riješiti problem nejednakosti u društvu, trebamo krenuti s mjerama koje će obuhvatiti ne samo ekonomske mjere, već i promjene u obrazovnom sustavu, jer upravo nepoznavanje problema, ali i vlastitih vrijednosti može dovesti do kreiranja pogrešnih stavova koji kasnije mogu imati negativne društvene posljedice.

Zaključci i preporuke

Temeljem istraživanja provedenog u okviru projekta *Budućnost Europe? Pitajmo mlade!* (anketnog upitnika i tri projektne radionice) projektni tim je došao do nekih zaključaka i preporuka koje se mogu relativno jednostavno primijeniti, a koje bi rezultirale većim uključivanjem mladih u rasprave o europskim temama.

Prvi zaključak projekta je da su sve tri odabrane teme mladima izuzetno važne, pogotovo okolišne i gospodarske teme (iako mladi i vrijednosne teme ocjenjuju kao vrlo važne). Od svih ponuđenih tema koje obrađuje Konferencija o budućnosti Europe te su tri teme (plus zdravlje, iako je to vjerojatno vezano uz pandemiju) mladi ocijenili kao najvažnije. S obzirom da ih prepoznaju kao ključne, moguće je zaključiti da će mladi biti prijemčivi za razgovore i rasprave o okolišnim, gospodarskim i vrijednosnim temama u raznim forumima i kontekstima. Prva preporuka relevantnim institucijama koje žele doprijeti do mladih i poslušati njihova razmišljanja na temu budućnosti Europe je nastojati **uokviriti razgovore o budućnosti EU u vrlo konkretne teme koje su mladi prepoznaju kao važne i koje po njihovoj ocjeni imaju najviše utjecaja na njihove živote**. Takve će rasprave privući više mladih, pružiti im vrlo egzaktni okvir za rasprave o inače preapstraktnim ili birokratski orijentiranim temama o nekoj nedefiniranoj budućoj EU te će im omogućiti da pitaju njima relevantna pitanja i daju konkretne prijedloge.

Drugi zaključak je da mladi nisu skeptični prema ideji da bi zaključci Konferencije o budućnosti Europe mogli imati utjecaj na njihove živote, odnosno da ne odbijaju mogućnost da bi Konferencija mogla nešto promijeniti u životima mladih. Dakle, moguće je zaključiti da su mladi relativno otvoreni prema eventualnim promjenama koje bi došle iz smjera EU te da nisu *a priori* cinični prema toj instituciji i njenim trenutačnim nastojanjima da bude odgovornija prema svojim građanima, pogotovo mladima. Druga preporuka je **mladima jasno i često komunicirati zaključke Konferencije o budućnosti Europe** kada budu raspoloživi **kanalima putem kojih najjednostavnije i najbrže do mladih dopiru informacije** (o tome nešto više u sljedećem zaključku i preporuci). Važno bi bilo mladima iskomunicirati osnovnu misao vodilju pokretanja Konferencije, njezine ciljeve, pogotovo u onom segmentu u kojem se tiču mladih, ključne zaključke i kako će konkretno oni utjecati na živote mladih i njihovu budućnost te proces putem kojeg je se do zaključaka došlo.

Treći zaključak projekta odnosi se na načine na koje mladi dolaze do većine informacija o europskim temama. U tom smislu je uloga interneta, društvenih medija i tradicionalnih medija ključna, jer iz tih izvora do mladih uglavnom dolaze informacije o europskim temama. U nastojanjima da se mladima prenesu zaključci Konferencije o budućnosti Europe nesumnjivo će važno mjesto morati zauzimati ti kanali. S druge strane istraživanje je pokazalo da mladi žele i očekuju da će dobivati više informacija od državnih, europskih i pogotovo obrazovnih institucija. Treća preporuka usmjerena je upravo tim institucijama. Prema ocjenama samih mladih, kod njih postoji prostor i želja za značajniju ulogu obrazovnih, državnih i europskih institucija u pružanju informacije o europskim temama. Preporuka je stoga **državnim i europskim, a pogotovo obrazovnim institucijama, usmjeriti svoju pažnju i resurse na jačanje sustavne, redovne i usmjerene komunikacije europskih tema s mladima** u RH. Sudeći po rezultatima projekta, informiranje o i komuniciranje europskih tema iz tih izvora bi kod mladih palo na plodno tlo.

Četvrti zaključak odnosi se na vrlo malo, čak zanemarivo, znanje mladih o mehanizmima i načinima na koje se građani (i oni sami) mogu uključiti u procese donošenja odluka i javnih politika o europskim temama. Temeljem te činjenice, u kombinaciji s percepcijom mladih da imaju vrlo mali utjecaj na takve procese,

nameće se zaključak da bi tu percepciju među mladima trebalo promijeniti te da bi trebalo podići razinu njihovog znanja o načinima uključivanja u odlučivanje o europskim temama. Četvrta preporuka usmjerena državnim i europskim institucijama, u suradnji s obrazovnim institucijama i nevladinim udrugama, je **potaknuti razvoj edukacija usmjerenih mladima kako bi im se približili europski mehanizmi za uključivanje mladih u donošenje odluka** o ključnim europskim temama, što bi uključivalo i razvoj silabusa i kurikuluma koji bi se mogli lako primjenjivati, prilagoditi i dijeliti među institucijama.

Peti projektni zaključak je općenite prirode, a odnosi se na percepciju među mladima da su europske teme, iako zanimljive i važne, relativno udaljene od njihovih svakodnevnih života. Konkretnije rečeno, iako prepoznaju da će europske teme imati utjecaj na njihovu budućnost, mladi često ne vide direktnu poveznicu između europske budućnosti i njihovog trenutnog života. Stoga je peta preporuka **približiti mladima konkretne teme koje će definirati njihovu europsku budućnost (okoliš, gospodarstvo i vrijednosti) kroz komuniciranje primjera gdje su mladi na tu budućnost već utjecali, odnosno konkretnih situacija u kojima su mladi imali vidljiv utjecaj na procese donošenja odluka** na europskoj razini. Takvi pozitivni primjeri doprinijeli bi podizanju svijesti među mladima da postoje načini za uključivanje u procese koji će utjecati na njihove živote u budućnosti te poticanju njihovog većeg uključivanja u te procese.

Projekt *Budućnost Europe? Pitajmo mlade!* Centra za demokraciju i pravo Miko Tripalo dao je doprinos uključivanju mladih u raspravu o temama koje su važne za budućnost uspješne Europske unije. Projektne aktivnosti su potaknule sudionike na promišljanje o tri teme koje su ponuđene u kontekstu Konferencije o budućnosti Europe (borba protiv klimatskih promjena i zaštita okoliša, gospodarstvo i socijalna pravda te europske vrijednosti i demokracija), a njihovi su komentari, primjedbe i mišljenja sintetizirani u ovom dokumentu. On će, nadamo se, poslužiti kao, s jedne strane, uvid u razmišljanja mladih o tim temama, a s druge, kao skup prijedloga koje će relevantni donositelji odluka i svi oni koji se bave tim pitanjima moći koristiti kako bi potaknuli njihov veći angažman u adresiranju europskih tema.

Dodaci

Dodatak 1: Anketa

Budućnost Europe? Pitajmo mlade!

Ovo anonimno istraživanje o potrebi uključivanja mladih u promišljanje i dijalog o EU provodi Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo, uz sufinanciranje Ministarstva vanjskih i europskih poslova RH.

Istraživanje sadrži 29 pitanja grupiranih u 5 grupa pitanja (opće informacije, općenito, zaštita okoliša i klimatske promjene, gospodarstvo i socijalna pravda, Europske vrijednosti i demokracija).

Sudjelovanje u ovoj anketi je dobrovoljno te možete odustati u bilo kojem trenutku. Za ispunjavanje upitnika potrebno je oko 5 minuta.

Nakon popunjavanja pitanja molimo da obavezno kliknete na "pošalji rezultate" kako bi Vaši odgovori bili pravilno evidentirani.

Hvala Vam na sudjelovanju u istraživanju!

Opće informacije

1* Koliko imate godina?

Manje od 18 godina

Od 18 do 24 godine

Od 25 do 30 godina

2* Kojeg ste spola?

M

Ž

Ne želim se izjasniti

3* Odakle ste?

Naselje ispod 2000 stanovnika

Naselje između 2001 i 9999 stanovnika

Naselje između 10 000 i 100 000 stanovnika

Naselje iznad 100 000 stanovnika
(Osijek, Rijeka, Split, Zagreb)

4* Jeste li primarno?

Učenik/ca

Student/ica

Zaposlen/a

Nezaposlen/a

O Konferenciji o budućnosti Europe

5* Jeste li čuli za Konferenciju o budućnosti Europe?

Da

Ne

Nisam siguran/na ili ne želim odgovoriti

6* Koja od sljedećih tema kojima se bavi Konferencija o budućnosti Europe vam s čine najvažnije? (Moguće je odabrati više od jednog odgovora)

Klimatske promjene i okoliš

Zdravlje

Snažnije gospodarstvo, socijalna pravda i radna mjesta

EU u svijetu

Vrijednosti i prava, vladavina prava, sigurnost

Digitalna transformacija

Europska demokracija

Migracije

Obrazovanje, kultura, mladi i sport

Nešto drugo

Ne znam ili ne želim odgovoriti

7* Znaete li na koje se načine možete uključiti u rasprave u sklopu Konferencije o budućnosti Europe?

Da

Ne

Nisam siguran/na ili ne želim odgovoriti

8* Smatrate li da će zaključci Konferencije o budućnosti Europe imati značajan utjecaj na vaš život?

Da

Ne

Nisam siguran/na ili ne želim odgovoriti

Zaštita okoliša i borba protiv klimatskih promjena

9* Kako ocjenjujete vaše poznavanje institucija nadležnih za politike zaštite okoliša i borbu protiv klimatskih promjena u EU?

☐ Vrlo dobro	☐ Dobro	☐ Zadovoljavajuće
☐ Loše	☐ Jako loše	☐ Ne znam / ne želim odgovoriti

10* Na koji način do vas dolazi većina informacija o politikama i procesima koji se u EU bave zaštitom okoliša i borbom protiv klimatskih promjena? Putem:

☐ Obrazovnih institucija	☐ Medija	☐ Društvenih mreža, interneta
☐ Državnih institucija (ministarstva, Vlada, Sabor...)	☐ Institucija Europske unije (Komisija, Parlament...)	☐ Neformalnim putem (prijatelji, poznanici...)
☐ Niti jedno od navedenog		

11* Kako biste željeli dobivati informacije o zaštiti okoliša i borbi protiv klimatskih promjena na razini EU (putem kojih kanala)?

☐ Obrazovnih institucija	☐ Medija	☐ Društvenih mreža, interneta
☐ Državnih institucija (ministarstva, Vlada, Sabor...)	☐ Institucija Europske unije (Komisija, Parlament...)	☐ Neformalnim putem (prijatelji, poznanici...)
☐ Niti jedno od navedenog		

12* Po vašem mišljenju, u kojoj su mjeri politike EU za zaštitu okoliša i borbu protiv klimatskih promjena važne za budućnost EU?

☐ Izuzetno važne	☐ Važne	☐ Niti važne niti nevažne
☐ Nevažne	☐ Izuzetno nevažne	☐ Ne znam / ne želim odgovoriti

13* U kojoj su mjeri politike EU za zaštitu okoliša i borbu protiv klimatskih promjena važne za vaš budući život?

☐ Izuzetno važne	☐ Važne	☐ Niti važne niti nevažne
☐ Nevažne	☐ Izuzetno nevažne	☐ Ne znam / ne želim odgovoriti

14* Poznajete li mehanizme pomoću kojih se mladi (i građani općenito) mogu uključiti u procese donošenja odluka o zaštiti prirode i borbi protiv klimatskih promjena?

 Da Ne Nisam siguran/na ili ne želim odgovoriti

15* Po vašem mišljenju, koliko je utjecaj mladih na procese donošenja odluka i javnih politika na razini EU o zaštiti prirode i borbi protiv klimatskih promjena?

 Nikakav ili gotovo nikakav Mali Osrednji Velik Vrlo velik Ne znam / ne želim odgovoriti

Gospodarstvo i socijalna pravda

16* Kako ocjenjujete vaše poznavanje institucija nadležnih za politike vezane uz gospodarstvo i socijalnu pravdu u EU?

☐ Vrlo dobro	☐ Dobro	☐ Zadovoljavajuće
☐ Loše	☐ Jako loše	☐ Ne znam / ne želim odgovoriti

17* Na koji način do vas dolazi većina informacija o politikama i procesima koji se u EU bave gospodarskim pitanjima i pitanjima socijalne pravde? Putem:

☐ Obrazovnih institucija	☐ Medija	☐ Društvenih mreža, Interneta
☐ Državnih institucija (ministarstva, Vlada, Sabor...)	☐ Institucija Europske unije (Komisija, Parlament...)	☐ Neformalnim putem (prijatelji, poznanici...)
☐ Niti jedno od navedenog		

18* Kako biste željeli dobivati informacije o pitanjima socijalne pravde i gospodarstva na razini EU (putem kojih kanala)?

☐ Obrazovnih institucija	☐ Medija	☐ Društvenih mreža, Interneta
☐ Državnih institucija (ministarstva, Vlada, Sabor...)	☐ Institucija Europske unije (Komisija, Parlament...)	☐ Neformalnim putem (prijatelji, poznanici...)
☐ Niti jedno od navedenog		

19* Po vašem mišljenju, u kojoj su mjeri politike EU vezane uz gospodarstvo i socijalnu pravdu važne za budućnost EU?

☐ Izuzetno važne	☐ Važne	☐ Niti važne niti nevažne
☐ Nevažne	☐ Izuzetno nevažne	☐ Ne znam / ne želim odgovoriti

20* U kojoj su mjeri politike EU vezane uz gospodarstvo i socijalnu pravdu važne za vaš budući život?

☐ Izuzetno važne	☐ Važne	☐ Niti važne niti nevažne
☐ Nevažne	☐ Izuzetno nevažne	☐ Ne znam / ne želim odgovoriti

21* Poznajete li mehanizme pomoću kojih se mladi (i građani općenito) mogu uključiti u procese donošenja odluka o pitanjima s područja gospodarstva i socijalne pravde na razini EU?

Da

Ne

Nisam siguran/na ili ne želim odgovoriti

22* Po vašem mišljenju, koliki je utjecaj mladih na procese donošenja odluka i javnih politika vezanih uz gospodarstvo i socijalnu pravdu na razini EU?

Nikakav ili gotovo nikakav

Mali

Osrednji

Velik

Vrlo velik

Ne znam / ne želim odgovoriti

Europske vrijednosti i demokracija

23* Kako ocjenjujete vaše poznavanje EU mehanizama i procesa čija je svrha očuvanje temeljnih europskih vrijednosti i demokracije?

☐ Vrlo dobro	☐ Dobro	☐ Zadovoljavajuće
☐ Loše	☐ Jako loše	☐ Ne znam / ne želim odgovoriti

24* Na koji način do vas dolazi većina informacija o politikama i procesima koji se u EU bave zaštitom europskih vrijednosti i demokracije? Putem:

☐ Obrazovnih institucija	☐ Medija	☐ Društvenih mreža, interneta
☐ Državnih institucija (ministarstva, Vlada, Sabor...)	☐ Institucija Europske unije (Komisija, Parlament...)	☐ Neformalnim putem (prijatelji, poznanici...)
☐ Niti jedno od navedenog		

25* Kako biste željeli dobivati informacije o zaštiti europskih vrijednosti i demokracije na razini EU (putem kojih kanala)?

☐ Obrazovnih institucija	☐ Medija	☐ Društvenih mreža, interneta
☐ Državnih institucija (ministarstva, Vlada, Sabor...)	☐ Institucija Europske unije (Komisija, Parlament...)	☐ Neformalnim putem (prijatelji, poznanici...)
☐ Niti jedno od navedenog		

26* Po vašem mišljenju, u kojoj su mjeri politike EU usmjerene očuvanju europskih vrijednosti i demokracije važne za budućnost EU?

☐ Izuzetno važne	☐ Važne	☐ Niti važne niti nevažne
☐ Nevažne	☐ Izuzetno nevažne	☐ Ne znam / ne želim odgovoriti

27* U kojoj su mjeri politike EU očuvanju europskih vrijednosti i demokracije važne za vaš budući život?

☐ Izuzetno važne	☐ Važne	☐ Niti važne niti nevažne
☐ Nevažne	☐ Izuzetno nevažne	☐ Ne znam / ne želim odgovoriti

28* Poznajete li mehanizme pomoću kojih se mladi (i građani općenito) mogu uključiti u procese donošenja odluka usmjerenih prema očuvanju europskih vrijednosti i demokracije na razini EU?

Da

Ne

Nisam siguran/na ili ne želim odgovoriti

29* Po vašem mišljenju, koliki je utjecaj mladih na procese donošenja odluka i javnih politika usmjerenih prema očuvanju europskih vrijednosti i demokracije na razini EU?

Nikakav ili gotovo nikakav

Mali

Osrednji

Velik

Vrlo velik

Ne znam / ne želim odgovoriti

Dodatak 2: Biografije članova projektnog tima

Dario Čepo

Izvanredni profesor na Katedri za sociologiju Pravnog fakulteta u Zagrebu. Drži nastavu iz kolegija Sociologija i Osnove politologije. Ranije je bio zaposlen u Leksikografskom zavodu Miroslav Krleža, gdje je bio član uredništva Hrvatske opće enciklopedije, a radio je i na Filozofskom leksikonu, Ekonomskom leksikonu i Hrvatskom općem leksikonu. Diplomirao je i doktorirao na Fakultetu političkih znanosti sveučilišta u Zagrebu. Posebno je znanstveno i profesionalno zainteresiran za pitanja reforme europske institucionalne strukture i odnosa nacionalnih i nadnacionalnih institucija. Objavio je nekoliko znanstvenih i stručnih radova u časopisima i zbornicima. Autor je knjige *Političke institucije Europske unije* i suautor knjige *Uvod u političku znanost* (sa Slavenom Ravličem). Sudjelovao kao voditelj projekta *Odredište EU: budućnost mladih u RH* i Jean Monnet projekta *European Values in a New Member state: Croatia in the First Five Years of EU Membership*.

Mihaela Mikić

Izvanredna profesorica na Katedri za ekonomiku poduzeća Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (kolegiji Poduzetništvo, Osnove poduzetništva i Entrepreneurship). Magistrirala je na znanstvenom poslijediplomskom studiju Analiza i ekonomski razvoj temom Upravljanje troškovima u proizvodnim poduzećima Republike Hrvatske. Doktorirala je 2012. godine na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu radom *Utjecaj internacionalizacije na uspješnost poslovanja malih i srednjih poduzeća*. Područja njezina znanstvenog djelovanja primarno se odnose na poduzetništvo, društveno poduzetništvo i internacionalizaciju poslovanja. Sudjelovala je na većem broju znanstveno-istraživačkih i stručnih projekata, te na više međunarodnih i znanstvenih skupova i radionica. Objavila je veći broj znanstvenih i stručnih radova te je koautorica knjiga: *Poduzetništvo* i *Od ideje do realizacije poduzetničkog projekta*.

Vanja Mladineo

Izvršna je direktorica Centra Miko Tripalo. Koordinatorica projekta *Decentralizacija i lokalna samouprava* te Jean Monnet projekta *Europske vrijednosti u novoj državi članici: Hrvatska u prvih pet godina članstva u EU*. Predavač na VERN-u, kolegij krizno komuniciranje. Radila kao šefica kabineta ministra znanosti i tehnologije, konzultantica UNDP-a u Kirgistanu te kao voditeljica projekta Svjetske banke u Vladinu Uredu za odnose s javnošću. Završila magistarski studij međunarodnih odnosa na Sveučilištu Columbia u New Yorku. Dobitnica *Policy Fellowship* Otvorenog društva u Budimpešti *honorable mention* nagrade *State Department*-a Title VIII za najbolji *policy paper* u 2007. godini.

Hrvoje Nemet

Tajnik Centra Miko Tripalo od 2015. godine. Magistrirao politologiju na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, smjerovi Javne politike, menadžment i razvoj i Međunarodni odnosi. U projektima Centra zadužen za administrativni i stručni kontekst realizacije, provedbe i praćenje projekata. Suradivao na većini projekata Centra, posebno na projektu Jean Monnet-a *Europske vrijednosti u novoj državi članici: Hrvatska u prvih pet godina članstva u EU*, te *Odredište EU: Budućnost mladih u Hrvatskoj?* i *Dvadeset pet godina hrvatske neovisnosti: kako dalje?*.

Marko Pećarević

Magistrirao je konzervacijsku biologiju na Columbia University u New Yorku i diplomirao biologiju na Sveučilištu u Zagrebu. Ima višegodišnje iskustvo u javnom, državnom i nevladinom sektoru zaštite prirode i okoliša. U Republici Hrvatskoj radio je u Hrvatskim šumama i Državnom zavodu za zaštitu prirode, te kao kontrolor ekološke poljoprivrede. U Dominikanskoj Republici radio je na projektu Millenium Development Goals, dok je u Švicarskoj proveo pet godina radeći u fondaciji MAVA, jednim od najvećih donatora na području zaštite prirode u Europi, s projektima diljem Mediterana. Trenutno radi kao *project manager* u WWF-u te je predsjednik Upravnog vijeća Javne ustanove Maksimir i član Upravnog odbora udruge Sunce iz Splita. Koautor je članka "*Biodiversity on Broadway – Enigmatic Diversity of the Societies of Ants (Formicidae) on the Streets of New York City*", objavljenog u časopisu PLOS One.

Zahvaljujemo partnerima i suradnicima koji su nam pomogli u pripremi i realizaciji ovog projekta:

Lana Mayer, Europe Direct Stuttgart

Dijana Antunović Lazić, Europski dom Vukovar

Nataša Vinković, Gimnazija Vukovar

Kristina Afrić Rakitovac, Fakultet menadžmenta i turizma „dr. Mijo Mirković“ u Puli

Nina Begičević Ređep i Marina Klačmer Čalopa, Fakultet organizacije i informatike u Varaždinu

Igor Duda, Filozofski fakultet u Puli

Ovaj dokument objavljen je uz potporu

